VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Lasten uutiset, sota ja episteemiset oikeudet: Toimittajien näkemyksiä lasten oikeudesta tietoon ja suojeluun

Maisa Mikkola ja Mervi Pantti

Lapsille suunnatuilla uutismedioilla on keskeinen rooli lasten episteemisten oikeuksien turvaamisessa. Tarve lasten omille uutisille korostuu nykyisessä mediaympäristössä, jossa sosiaalinen media tuo lasten ulottuville myös haitallisia sisältöjä. Ukrainan sodan myötä sota on yleistynyt uutisaiheena lapsille suunnatuissa uutisissa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten lasten uutisten toimittajat hahmottavat lapsille suunnattujen uutismedioiden vastuun lasten episteemisten oikeuksien toteutumisesta sotauutisoinnissa, jossa haasteena on löytää tasapaino lasten tiedontarpeen tyydyttämisen ja suojelemisen välillä. Tutkimuksen mukaan toimittajat tasapainottavat lasten oikeutta tietoon ja suojeluun keskittymällä sotauutisten ymmärrettävyyteen ja vahvistamalla lasten näkökulmaa uutisissa. Näin toimittajat pyrkivät tekemään uutisia sodasta tavalla, joka vastaa lasten tiedontarpeisiin, suojelee heitä vahingolliselta informaatiolta ja ohjaa heitä aktiiviseen tiedonhankintaan.

AVAINSANAT: lasten uutiset, episteemiset oikeudet, sotauutisointi, Ukrainan sota

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Yleissopimus lapsen oikeuksista (1989)[1] määrittelee lasten oikeudet, mukaan lukien tiedon saamiseen ja levittämiseen liittyvät oikeudet. YK:n sopimuksen 17. artiklan mukaan lapsilla on oikeus saada tietoa ”monenlaisista kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä”, jotka pyrkivät heidän ”sosiaalisen, hengellisen ja moraalisen hyvinvointinsa sekä ruumiillisen terveytensä ja mielenterveytensä edistämiseen”. Tämän oikeuden takaamiseksi sopimusvaltioiden tulee huolehtia siitä, että tiedotusvälineet levittävät lasten ”sosiaalista ja sivistyksellistä kehitystä edistävää” sisältöä sekä suojelevat lapsia ”heidän hyvinvoinnilleen vahingolliselta tiedolta ja aineistolta”. Tarkempia määritelmiä vahingolliselle sisällölle sopimus ei tarjoa, vaan median tulkittavaksi jää, millainen sisältö on lapsille haitallista. Lisäksi sopimuksen ilmaisunvapautta koskevassa 13. artiklassa painotetaan lasten toimijuutta: ”Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen [– –] lapsen valitsemassa muodossa.”

Myös Suomen perustuslain (12. §:n 1. mom.)[2] mukaan lapsilla on oikeus julkistaa ja vastaanottaa tietoa ja mielipiteitä ilman, että sitä pyritään ennakolta estämään. Tähän sananvapausoikeuteen voidaan kuitenkin säätää rajoituksia lasten suojelemiseksi. Yk-

si keskeisistä lasten oikeuksia koskevista jännitteistä muodostuukin juuri näiden kahden oikeuden väliin: oikeuden osallistua ja tulla kuulluksi sekä oikeuden saada suojelua (Livingstone ja Third 2017). Tämä jännite korostuu nykyisessä digitaalisessa viestintäympäristössä, johon liittyvät lasten oikeudet on eritelty YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 vuodelta 2021.[3] Yleiskommentin mukaan digitaalinen viestintäympäristö ”tarjoaa lapsille ainutlaatuisen mahdollisuuden toteuttaa oikeuttaan saada tietoa”.[3] Samaan aikaan lasten suojelemiseen ”haitalliselta ja epäluotettavalta sisällöltä” tulee yleiskommentin mukaan kiinnittää erityistä huomiota, sillä lapset toimivat digitaalisessa ympäristössä usein itsenäisesti.[3]

Käytämme tässä lasten uutisia tarkastelevassa artikkelissa termiä *episteemiset oikeudet* viittaamaan laajasti lasten tietoon liittyviin ja viestinnällisiin oikeuksiin. Lähtökohtanamme on, että episteemiset oikeudet kuuluvat yhtäläisesti kaikille, myös kaikenikäisille lapsille riippumatta heidän kyvyistään tietää tai ymmärtää (Nieminen 2024; Watson 2021, 28–29). Toinen lasten episteemisiin oikeuksiin liittyvä perustavanlaatuinen seikka koskee niiden velvoittavuutta eli sitä, ketkä ovat vastuussa näiden oikeuksien toteutumisesta (Neuvonen ja Karppinen 2023, 66; Watson 2021, 5). Tässä artikkelissa keskitymme uutismedioiden vastuuseen lasten oikeuksien turvaamisesta. Yleisradiota (Yle) koskevassa laissa (7. §:n 2. mom.:n 3. kohta)[4] lapsille ja nuorille suunnatut ohjelmat mainitaan keskeisinä, mutta laajemmin Yle ja kaupalliset mediat kuvaavat lapsiin liittyvää tehtäväänsä erilaisissa strategiadokumenteissaan. Esimerkiksi Yle toteaa strategiassaan näin: ”Pidämme huolta, että lasten palvelumme ovat kiinnostavia ja turvallisia.”[5]

Episteemisten oikeuksien käsitettä ei ole käytetty aiemmassa lasten uutisten tutkimuksessa. Tutkimuksessa on kuitenkin käsitelty lasten episteemisten oikeuksien kannalta olennaisia kysymyksiä, kuten sitä, miten lasten ääni kuuluu uutisissa tai millaiset uutiset ovat lapsille sopivia (esim. Carter ym. 2009; Matthews 2010; Mendes ym. 2010). Viestinnällisiä oikeuksia sen sijaan on käytetty näkökulmana tutkimuksessa, joka käsittelee mediapoliittisten päätösten vaikutusta lasten uutisten tarjontaan (Carter ym. 2021). Lapsia uutisten kohderyhmänä koskeva tutkimus on keskittynyt kolmeen aihepiiriin: lasten uutiskulutukseen ja -käsityksiin, uutisten rooliin lasten poliittisessa sosialisaatiossa sekä uutisten lapsissa aiheuttamiin negatiivisiin tunteisiin (Alon-Tirosh ja Lemish 2014, 110–111; Kaziaj ja Van Bauwel 2017, 232).

Uutiset nähdään yleisesti ensiarvoisen tärkeinä informoidun kansalaisuuden ja demokratian kannalta (esim. Watson 2018, 92–93). Lasten uutisille ei kuitenkaan tutkijoiden mukaan ole annettu tällaista arvoa välttämättömänä yhteiskunnallisena hyödykkeenä (Carter ym. 2021, 354; Mendes ym. 2010, 453). Tämä on ongelmallista ottaen huomioon, että lasten uutisilla on nähty olevan keskeinen rooli lasten kriittisen ajattelun vahvistamisessa, tiedon ja ymmärryksen lisäämisessä sekä yhteiskunnallisen osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden kehittymisessä (Buckingham 1999, 180; Carter 2017, 416). Lasten episteemiset oikeudet sisältävät siis laajan kirjon episteemisiä

arvoja tai ”episteemisiä hyödykkeitä” (Watson 2021), kuten tieto, ymmärtäminen, luotettava informaatio, kriittinen ajattelu ja osallisuus.

Aikuisten aikuisille suunnittelemassa informaatioympäristössä lasten episteemisten oikeuksien turvaamiseen liittyy monenlaisia haasteita (Carter ym. 2021, 367; Hamelink 2008). Nämä haasteet korostuvat entisestään valtavien sisältömäärien ja algoritmien aikakaudella. Sosiaalisessa mediassa liikkuu runsaasti väkivaltaisia ja sota-aiheisia sisältöjä, jotka saattavat aiheuttaa lapsissa pelkoa ja ahdistusta (esim. Nikken ja Walma van der Molen 2007). Ne voivat myös antaa puutteellisen tai vahvasti värittyneen kuvan uutistapahtumista (esim. Carter ym. 2021). Aiempi tutkimus on keskittynyt nimenomaan väkivaltaisten aiheiden ja kuvastojen lapsissa aiheuttamiin tunnereaktioihin, kun taas tiedolliset näkökulmat ovat saaneet vähän huomiota.

Lähtökohtamme on, että nykyisessä mediaympäristössä korostuu tarve lasten omille uutisille, joiden tarkoituksena on kertoa maailman tapahtumista – myös ikävistä sellaisista – lapsille sopivalla tavalla. Lasten oikeuksien toteutuminen edellyttää YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan, että lapsille on tarjolla ”ikätasoista ja voimaannuttavaa digitaalista sisältöä” sekä ”laajasti monenlaista tietoa” esimerkiksi uutismedioiden välityksellä.[2] Tässä artikkelissa tarkastelemme uutismedioiden vastuuta lasten episteemisten oikeuksien toteutumisesta sotauutisoinnin kontekstissa. Artikkeli perustuu lasten uutisten toimittajien haastatteluihin. Tutkimuskysymyksemme on: *Miten lasten uutisten toimittajat tasapainottavat lasten oikeutta tietoon ja suojeluun Ukrainan sotaa koskevassa uutisoinnissa?* Artikkeli lisää ymmärrystä siitä, miten toimittajat reflektoivat episteemisten oikeuksien ja sotauutisten välisiä jännitteitä postdigitaalisessa mediaympäristössä.

Artikkeli etenee siten, että seuraavaksi avaamme episteemisten oikeuksien käsitettä ja tarkastelemme lapsille suunnatuista (sota)uutisista aiemmin tehtyä tutkimusta episteemisten oikeuksien näkökulmasta. Tämän jälkeen esittelemme tutkimuksen aineiston ja haastatteluanalyysin tulokset. Lopuksi pohdimme haasteita, joita mediaympäristön muutos asettaa lasten episteemisten oikeuksien toteutumiselle, sekä lasten uutisten merkitystä näihin haasteisiin vastaamisessa.

Episteemiset oikeudet ja lapset uutisten kohderyhmänä

Lasten episteemiset oikeudet tarjoavat lasten uutisten ja etenkin lapsille suunnatun sotauutisoinnin tarkasteluun olennaisen viitekehyksen, joka kirkastaa lapsille suunnattujen uutismedioiden vastuuta lasten oikeuksien toteutumisesta. Episteemiset oikeudet nousivat informaatioympäristön murroksen myötä viestinnän tutkimukseen 2020-luvun vaihteessa (Aslama Horowitz ym. 2024; Nieminen ym. 2021). Käsite on osittain päällekkäinen viestinnällisten oikeuksien käsitteen kanssa (esim. Aslama Horowitz ym. 2024; Horowitz ym. 2019). Episteemisten oikeuksien käsite painottaa oikeutta

tietoon ja sen ymmärtämiseen (Watson 2018, 89), oikeutta muodostaa vapaasti omat mielipiteensä ja maailmankuvansa (Dretske 2000), oikeutta osallistua julkiseen keskusteluun (Hamelink 2008, 509) sekä näitä oikeuksia tukevia yhteiskunnallisia käytäntöjä (Aslama Horowitz ym. 2024).

Episteemisten oikeuksien käsitteellä on ennen kaikkea haluttu vastata paremmin digitalisaation aiheuttamiin haasteisiin, kuten tietoon liittyvän eriarvoisuuden uusiin muotoihin ja tiedon luotettavuuden uudenlaisiin haasteisiin (Nieminen ym. 2021). Käsite onkin osittain päällekkäinen myös digitaalisten oikeuksien käsitteen kanssa. Digitaalisissa oikeuksissa painottuvat kuitenkin välineelliset oikeudet, kuten teknologiset edellytykset ja digitaaliset taidot, kun taas episteemisissä oikeuksissa korostuvat sisällölliset oikeudet eli tiedollisen ymmärryksen muodostaminen. Episteemisten oikeuksien käsite on nähty viestinnällisten ja digitaalisten oikeuksien käsitettä laajempana (Watson ym. 2024, 207).

Tutkimuksessa on puhuttu ”episteemisestä kriisistä” (Dahlgren 2018), jolla on median ja journalismin tutkimuksessa viitattu harhaanjohtavan informaation ja informaatiovaikuttamisen oletettuun lisääntymiseen digitaalisessa mediaympäristössä (esim. Wardle ja Derakhshan 2017). Toisaalta kriisi on yhdistetty perinteisiä episteemisiä auktoriteetteja, kuten uutismediaa, kohtaan tunnetun luottamuksen heikkenemiseen tai jakautumiseen (Ojala ja Matikainen 2022). Mediaoikeuden tutkija Tarlach McGonagle (2024) on esittänyt, että episteemisten oikeuksien eksplisiittinen määritteleminen ihmisoikeuksiksi edistäisi pyrkimyksiä suojautua demokraattista julkista keskustelua uhkaavilta informaatiohäiriöiltä, kuten disinformaatiolta ja muilta vaikuttamisyrityksiltä.

Episteemisiin oikeuksiin liittyvät olennaisesti toimijuuden ja osallisuuden käsitteet, jotka ovat keskeisiä lapsuudentutkimuksessa (esim. Esser ym. 2016). Toimijuudella on lapsuudentutkimuksessa viitattu vuorovaikutuksessa muodostuvaan kykyyn ja mahdollisuuteen toimia yhteiskunnan jäsenenä ja ilmaista näkemyksiään maailmasta (Spyrou 2016, 105, 108). Osallisuus puolestaan muodostuu muun muassa yhteenkuuluvuudesta, mukaan ottamisesta, osallistumisesta ja vaikuttamisesta (Isola ym. 2017). Lapsuudentutkimuksessa on katsottu, että lasten toimijuus muovautuu heidän ollessaan osallisina erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä, joissa he kerryttävät ymmärrystä siitä, millaista osallistumista heiltä odotetaan (Bollig ja Kelle 2016, 44). Samalla heidän kykynsä osallistua monipuolistuu (emt., 45).

Episteemisten oikeuksien näkökulmasta lasten omat käsitykset siitä, millaista tietoa, mistä aiheista ja miten esitettynä he haluavat vastaanottaa, ovat erityisen olennaisia, sillä lasten mielipiteiden sivuuttamiseen ja väheksymiseen on lähtökohtaisesti matalampi kynnys kuin aikuisten (Carter ym. 2009, 27; Hamelink 2008, 515). Aiemman tutkimuksen perusteella lasten ja lasten uutisten tekijöiden käsitykset lapsille sopivista uutisista vaikuttavat olevan melko hyvin linjassa keskenään. Lasten tarpeiden ja toiveiden ja lapsille suunnattujen uutissisältöjen kohtaaminen ei kuitenkaan ole itses-

tään selvää, sillä journalistiset ratkaisut pohjautuvat ennen kaikkea toimittajien omiin näkemyksiin siitä, millaisen kohderyhmän lapset muodostavat (Haavisto ja Kyllönen 2025). Toimittajien käsitykset siis vaikuttavat olennaisesti siihen, miten lasten episteemiset oikeudet toteutuvat heille suunnatuissa uutisissa.

Lapsia ja uutisia tarkasteleva tutkimus keskittyi pitkään aikuisille suunnattuihin uutisiin. Lasten suojeleminen vahingollisilta sisällöiltä on ollut keskeinen teema lapsiin ja mediaan liittyvässä tutkimuksessa, ja myös lapsia ja uutisia käsittelevässä tutkimuksessa on painottunut mediapsykologinen näkökulma, jossa huomio on uutisten lapsissa aiheuttamissa kielteisissä tunnereaktioissa (esim. Cantor ja Nathanson 1996). Toisaalta lapsiin ja uutisiin liittyvässä tutkimuksessa on korostunut uutisten rooli lasten poliittisessa sosialisaatiossa (esim. Buckingham 2000). Poliittisella sosialisaatiolla tarkoitetaan lapsuudessa alkavaa prosessia, jossa yksilö kartuttaa poliittista ymmärrystä ja kansalaisosallistumisen taitoja (Dudley ja Gitelson 2002).

1990-luvun lopulta lähtien tutkimuskohteeksi nousivat myös nimenomaan lapsille suunnatut uutiset. Edellä mainittujen näkökulmien lisäksi lasten uutisten tutkimuksessa on tarkasteltu muun muassa lasten uutisten ominaispiirteitä (esim. Matthews 2010), lasten mielipiteitä heille suunnatuista uutisista (esim. Carter ym. 2009) ja lasten uutisten tekijöiden näkemyksiä lasten uutisista (esim. Alon-Tirosh 2017). Uutistuotannon näkökulma on lasten uutisten tutkimuksessa kuitenkin jäänyt pitkälti paitsioon (English ym. 2019, 76). Lisäksi valtaosa lasten uutisten tutkimuksesta on tehty 1990-luvulla ja 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, joten mediaympäristön muutos ja sen vaikutukset eivät toistaiseksi ole juurikaan näkyneet tutkimuksessa.

Episteemisten oikeuksien kannalta lapsia uutisten kohderyhmänä käsittelevässä tutkimuksessa nousee esiin kolme relevanttia näkökulmaa: 1) lasten tiedontarpeisiin vastaaminen, 2) lasten mielipiteiden huomioiminen ja osallistamisen vahvistaminen sekä 3) lasten suojelemiseen liittyen uutisten lapsissa herättämät vaikeat tunteet ja uutisten sopiminen lasten maailmaan ja kehitystasoon.

Sotauutisointiin keskittyvän tutkimuksemme kannalta keskeinen havainto aiemmassa kirjallisuudessa on se, että lapset haluavat tietää yhteiskunnallisista ongelmista (Buckingham 1996; Carter ja Messenger Davies 2005). Lasten mielestä heidän on tärkeää ymmärtää, että maailmassa tapahtuu myös ikäviä asioita, ja tämä tieto saattaa kannustaa heitä toimimaan (Brandsen ym. 2025a, 662). Tutkimuksessa on kuitenkin painotettu, että aikuisille suunnattujen uutisten sisältö ja tyyli eivät vastaa lasten tarpeita ja toiveita vaikeaselkoisuutensa ja yksityiskohtaisuutensa vuoksi (esim. Alon-Tirosh 2017; Alon-Tirosh ja Lemish 2014; Buckingham 1996; Carter ym. 2009). Julian Matthewsin (2010, 64) mukaan aikuisille suunnatut uutiset toimivat lasten uutisten sisällöllisenä lähtökohtana: lasten uutisten aiheet tulevat tavallisesti aikuisten uutisten merkittävimmistä aiheista. Toisaalta lasten uutisiin valitaan myös aiheita, joiden toimittajat uskovat olevan nimenomaan lapsille merkityksellisiä ja jotka vaikuttavat erityisesti lasten elämään (emt., 65).

Lasten tiedontarpeen näkökulmasta olennaista on se, että uutisaiheet liitetään lasten kokemusmaailmaan tavalla, joka tekee niistä heille ymmärrettäviä ja merkityksellisiä (Alon-Tirosh 2017, 140; Buckingham 1997, 134). Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkkejä siitä, miten uutistapahtumat näkyvät konkreettisesti lasten arjessa (Alon-Tirosh 2017, 140). Lasten uutisten ymmärrettävyydellä on kirjallisuudessa viitattu sekä kielen selkeyttämiseen että sisältöjen yksinkertaistamiseen, joka tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yksityiskohtia on vähemmän kuin aikuisten uutisissa (Matthews 2010, 86–87). Yksityiskohtien sijaan toimittajat pyrkivät edistämään uutisten syvempää ymmärtämistä selittämällä ja taustoittamalla käsiteltävät asiat perusteellisesti (Alon-Tirosh 2017, 140; Buckingham 1997, 126–127; Matthews 2010, 92). Tutkimuksessa on myös tuotu esiin, että toimittajat pyrkivät käsittelemään uutisaiheita mahdollisimman kattavasti eri näkökulmista, sillä lasten kyky ottaa huomioon eri näkökantoja ja suhteuttaa niitä toisiinsa vasta kehittyy (Alon-Tirosh 2017, 140).

Lasten äänen kuuluminen on keskeinen kysymys lasten uutisten tutkimuksessa. Lasten äänen käsitettä on pitkään käytetty lapsuudentutkimuksessa keinona tuoda esiin lasten näkökulmia ja tunnistaa heidän toimijuutensa (Spyrou 2016, 105). Spyros Spyroun (2016, 116–117) mukaan lasten ääni rakentuu kontekstisidonnaisesti ja lasten toimijuus muovautuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä ei-inhimillisten toimijoiden kanssa. Aiemmassa lasten uutisten tutkimuksessa on pyritty arvioimaan, miten lasten uutiset vastaavat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (1989)[1] 17. artiklan kehotukseen edistää median avulla lasten sosiaalista kehitystä ja osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lapsille suunnattujen uutisten välttämättömyyttä on perusteltu etenkin sillä, että lapset eivät saa aikuisille suunnatuissa uutisissa ääntään kuuluviin ja lapset esitetään niissä usein yksipuolisesti uhreina tai muuten passiivisina sen sijaan, että heidät nähtäisiin aktiivisina toimijoina (Carter ym. 2009, 29).

Lasten näkemyksiä tarkastelevien tutkimusten mukaan lapset kokevat lasten uutisten vuorovaikutteiset elementit erityisen tärkeiksi, sillä ne mahdollistavat sen, että he voivat osallistua uutisten tekemiseen ja uutisaiheisiin liittyvään keskusteluun (Alon-Tirosh ja Lemish 2014, 122; Carter 2007, 139; Carter ym. 2009, 37–38). Lapsilla voi esimerkiksi olla mahdollisuus lähettää kysymyksiä ja palautetta toimitukselle (Carter ym. 2021, 357–358). He saattavat myös päästä tuottamaan omia sisältöjä tai osallistumaan juttujen tekemiseen (Messenger Davies 2007, 172). Lasten uutisten vuorovaikutteisuus siis edistää sekä lasten äänen kuulumista että heidän osallisuuttaan julkisessa keskustelussa (Carter ym. 2009; Carter ym. 2021).

Lapsille suunnatun sotauutisoinnin episteemiset haasteet

Lapsille suunnattuun sotauutisointiin liittyy erityisiä episteemisiä haasteita ja yhteiskunnallisia odotuksia. Lasten uutisten tekijöillä on valtaa vaikuttaa siihen, millaiseksi

lasten tapa suhtautua sotiin ja konflikteihin sekä niiden syihin ja ratkaisuihin kehittyy. Dafna Lemish ja Maya Götz (2007, 6–7) toteavat, että uutisten avulla on mahdollista muun muassa edistää lasten suvaitsevaisuutta, moninaisuuden arvostamista ja rauhaa rakentavaa asennetta. Ymmärrettävän tiedon tarjoamisen lisäksi toimittajien odotetaan auttavan lasten uutisten yleisöä ilmaisemaan ja käsittelemään sotauutisten herättämiä tunteita (Lemish ja Götz 2022, 306).

Väkivallan esittäminen on lasten uutisissa tavallisin ongelmakohta, jonka suhteen toimittajat joutuvat tasapainoilemaan lasten suojelemisen ja tiedon saamiseen liittyvän oikeuden välillä. Useiden vuosituhannen vaihteessa tehtyjen tutkimusten mukaan väkivaltaa, sotaa ja muita kriisejä käsittelevät, aikuisille suunnatut uutiset aiheuttavat lapsissa kielteisiä tunteita, kuten pelkoa, huolta, järkytystä, ahdistusta ja surua (Cantor ja Nathanson 1996; Hoffner ja Haefner 1994; Smith ja Wilson 2002; Walma van der Molen 2004; Walma van der Molen ym. 2002). Kielteisten tunteiden kokemisen syynä on pidetty yleisesti ottaen sitä, etteivät lapset kykene ymmärtämään eivätkä käsittelemään väkivaltaa ja sotaa kuvaavia uutisia (Carter ja Messenger Davies 2005, 227). Näiden tutkimusten perustana ovat kognitiivisen psykologian mallit ja taustaoletuksena se, että pelkoa herättävät uutiset ovat vahingollisia lasten kehityksen ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta (emt., 226–227).

Lasten uutisten tekijöiden näkemyksiä tarkastelevien tutkimusten perusteella toimittajat vaikuttavat pitävän lasten pääsyä tiedon äärelle tärkeämpänä kuin mahdollisten kielteisten tunnereaktioiden välttämistä (Alon-Tirosh 2017, 138; Nikken ja Walma van der Molen 2007, 195). Lasten episteemistä toimijuutta korostavien tutkimusten mukaan lapset kykenevät ymmärtämään ja käsittelemään synkkiäkin uutisaiheita, jos niistä kerrotaan ymmärrettävästi ja sensitiivisesti (Carter ja Messenger Davies 2005, 227). Lapsia suojeleva uutisointi ei kuitenkaan tarkoita ikävien aiheiden välttämistä tai silottelua, sillä kielteisten tunteiden kokeminen on itsessään olennainen osa lasten yhteiskunnallisen ajattelun kehittymistä (Buckingham 1996, 209, 211).

Aikuisten tavoin lapsia myös kiehtovat uutiset, jotka herättävät pelkoa ja ahdistusta (van't Riet ja Kleemans 2023, 185–186). Tätä selittää muun muassa se, että järkyttävien tapahtumien keskellä ihminen pyrkii rakentamaan hallinnan tunnetta hankkimalla tietoa (emt., 180). Cynthia Carterin ja muiden (2009, 29) mukaan lapset kokevat, että tieto saa heidät tuntemaan olonsa turvalliseksi ja auttaa heitä suojelemaan itseään. Lasten tarve pelon lievittämiselle ja tiedon saamiselle nivoutuvat siis tiiviisti toisiinsa (D. Lemish 2007, 207).

Aiemman tutkimuksen perusteella toimittajat hakevat tasapainoa tiedon tarjoamisen ja lasten suojelemisen välillä erilaisin keinoin. Máire Messenger Davies (2007, 169) on havainnut eurooppalaisia lasten uutisia käsittelevässä tutkimuksessaan, että sotaa koskevissa uutisissa pyritään välttämään väkivallan suoraa näyttämistä. Sisällöllisesti sotauutisissa painotetaan selviytymisen kaltaisia myönteisiä asioita ja kerrotaan keinoista, joilla konfliktiin yritetään löytää ratkaisuja (D. Lemish 2007, 213; Matthews 2010,

78–79; Walma van der Molen ja de Vries 2003, 8). Tällaisia konstruktiivisen eli rakentavan journalismin piirteitä sisältävien ikävien uutisten on havaittu herättävän lapsissa vähemmän kielteisiä tunnereaktioita kuin sellaisten uutisten, joissa näitä piirteitä ei esiinny (Kleemans ym. 2017, 783–784, 794–795). Synkkä aihe ei siis välttämättä itsessään tee uutisjutusta synkkää tai kielteisiä tunteita herättävää, vaan tämä riippuu esimerkiksi juttuun valitusta näkökulmasta ja siitä, miten lapsi käsittelee uutisaihetta (Brandsen ym. 2025b, 8–9, 16).

Sodasta kertovissa uutisissa pyritään myös tuomaan lohtua ja rakentamaan toivon tunnetta. Juliette Walma van der Molen ja Marijn de Vries (2003) ovat tunnistaneet erilaisia ”lohdutusstrategioita”, joiden avulla toimittajat pyrkivät auttamaan lapsia uutisten herättämien tunteiden käsittelemisessä. Lohdutusstrategioiden on havaittu vähentävän ikävien uutisten lapsissa aiheuttamia kielteisiä tunteita (Brandsen ym. 2025b, 10). Toimittajat esimerkiksi tuovat esiin sodan kokeneiden lasten kokemuksia sekä yleisön reaktioita ja kysymyksiä uutistapahtumiin liittyen (Strohmaier 2007, 157–158; Walma van der Molen ja de Vries 2003, 8). Lasten välillä on havaittu olevan yksilöllisiä eroja sen suhteen, millaiset lohdutusstrategiat he kokevat toimiviksi (Brandsen ym. 2025a, 665). Tämä korostaa sitä, että toimittajien tulee ottaa lasten tarpeet ja toiveet huomioon uutisia tehdessään (emt., 666).

Ilmeisin sotauutisointiin ja lasten uutisiin yleisesti liittyvä haaste on se, että alakouluikäiset lapset eivät muodosta yhtenäistä kohderyhmää vaan he eroavat toisistaan paitsi iältään myös kehitystasoltaan, medialukutaidoltaan ja muulta osaamiseltaan. Aiempien havaintojen perusteella nämä eroavaisuudet jäävät kuitenkin lasten uutisten tekijöiden työssä vähäiselle huomiolle (Haavisto ja Kyllönen 2025, 10). Myöskään lapsia ja uutisia käsittelevässä tutkimuksessa ei juurikaan huomioida mahdollisia eroja eri-ikäisten lasten välillä suhteessa uutiskulutukseen ja -tarpeisiin vaan tuloksia yleistetään, vaikka tarkasteltava ikäryhmä ulottuisi vasta koulunkäynnin aloittaneista teini-ikään ehtineisiin (ks. esim. Alon-Tirosh ja Lemish 2014; Buckingham 1996; Carter ym. 2009). Lisäksi tutkimuksessa painotetaan usein vanhempien lasten näkemyksiä (ks. esim. Buckingham 1999; Carter ym. 2009). Tutkimuksessa siis jätetään huomiotta ikään liittyvä episteeminen eriarvoisuus paitsi lasten ja aikuisten myös eri-ikäisten lasten välillä.

Lasten kokemuksia ja näkemyksiä tarkastelevat tutkimukset osoittavatkin, että lasten itsensä mielestä uutisia pitäisi räätälöidä tarkemmin vastaamaan eri-ikäisten lasten tiedontarpeita (Alon-Tirosh ja Lemish 2014, 114–115; Buckingham 1999, 179; Carter ym. 2009, 34). Eri-ikäisten lasten kokemusten ja kiinnostuksen kohteiden ymmärtämisen lisäksi lasten uutisten tutkimuksesta vaikuttaa puuttuvan eri vähemmistöjen tarkastelu. Suhtautuminen lapsiin yhtenäisenä kohderyhmänä johtaa siihen, että ikään, kulttuuriseen taustaan, vähemmistöasemaan ja muihin ominaisuuksiin liittyvä episteeminen eriarvoisuus jää tutkimuksessa huomiotta.

Eriarvoisuuden ohella toinen keskeinen puute lasten uutisten tutkimuksessa on se, ettei viestintäympäristön muutos juurikaan näy siinä. Valtaosa lasten uutisten tutkimuksesta on tehty ennen sosiaalisen median käytön yleistymistä lasten keskuudessa, joten sosiaalisen median vaikutuksia lapsille suunnattuun uutisointiin ei ole vielä tarkasteltu (Brandsen ym. 2025b, 5). 2020-luvun alussa tutkijat nostivat esiin mediaympäristön murroksen lasten uutisia muokkaavana tekijänä (Brandsen ym. 2025b; Carter ym. 2021; Kleemans ja Tamboer 2022; van't Riet ja Kleemans 2023). Sosiaalisen median mahdollistaessa virheellisen informaation tehokkaan leviämisen lasten uutisten rooli luotettavana tiedonlähteenä ja medialukutaidon vahvistajana korostuu (Carter ym. 2021, 353, 356). Lasten tavoittaminen äärimmäisen kilpailullisessa mediaympäristössä on kuitenkin haastavaa (van't Riet ja Kleemans 2023, 178). Uutismediat myös haluavat tarjota lapsille ja nuorille luotettavaa tietoa siellä, missä he viettävät aikaansa (Kallio ja Mäenpää 2025, 1). Siksi monet lapsille suunnatut uutismediat ovat alkaneet julkaista uutisia perinteisten tiedotusvälineiden lisäksi sosiaalisessa mediassa (Brandsen ym. 2025b, 2, 14). Ensimmäisten havaintojen perusteella perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa julkaistavat uutiset eroavat sisällöllisesti toisistaan esimerkiksi lohdutusstrategioiden osalta (emt., 15).

Teema-analyysi toimittajien haastatteluista

Tutkimuksen aineisto koostuu yhteensä kahdeksasta *Yle Mixin* ja *HS Lasten uutisten* toimittajien teemahaastattelusta. Kukin haastattelu kesti noin tunnin, ja ne toteutettiin kasvotusten yksilöhaastatteluina. Haastateltavien valintakriteerinä oli se, että he olivat työskennelleet lasten uutisten parissa vähintään noin vuoden ajan Ukrainan sodan alkamisesta eli helmikuun 2022 lopusta lähtien. Näin pyrittiin varmistamaan, että haastateltavilla oli hyvä käsitys siitä, millaisia Ukrainan sotaa käsitteleviä uutisia heidän toimituksessaan oli tehty sekä millaista pohdintaa ja keskustelua niihin oli toimituksessa liittynyt. Kolme ensimmäistä haastattelua toteutettiin helmi–maaliskuun vaihteessa 2023 ja loput viisi maaliskuussa 2024.

Haastattelukysymykset kattoivat neljä teemaa, jotka olivat 1) lapsille suunnatun sotauutisoinnin tavoitteet, 2) lapset sotauutisoinnin kohderyhmänä, 3) lapsille suunnatun sotauutisoinnin prosessi ja kriteerit sekä 4) lapsille suunnattuun sotauutisointiin liittyvät haasteet. Kysymysten avulla pyrittiin selvittämään lasten uutisten tekijöiden näkemyksiä sotauutisoinnin erityispiirteistä sekä siitä, miten ne heijastuvat uutistyöhön tiedonvälityksen sisällön ja esitystapojen kannalta. Haastatteluista tehdyt havainnot pohjautuvat haasteltavien esiin nostamiin asioihin, mutta samalla analyysia ohjasivat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen peilaten tehdyt rajaukset ja valinnat (emt., 108, 110).

Tutkimuksen tausta-aineistona käytettiin *Yle Mixin* ja *HS Lasten uutisten* julkaisemia Ukrainan sotaa käsitteleviä uutisia, joita hyödynnettiin haastatteluaineiston tulkitsemisessa. Kyseiset uutisjutut on julkaistu kahden vuoden sisällä sodan alkamisesta. *Yle Mix* julkaisee uutisia Yle Areenassa sekä useassa sosiaalisen median kanavassa: YouTubessa, TikTokissa, Instagramissa ja WhatsAppissa. Siinä missä *Yle Mix* tuottaa uutisia yksinomaan suoratoistopalveluun ja sosiaaliseen mediaan, *HS Lasten uutiset* nojaa enemmän perinteiseen mediaan. *HS Lasten uutiset* toimii sanomalehtenä ja *Helsingin Sanomissa* ilmestyvänä osiona sekä Nelosella ja Ruudussa esitettävänä ja YouTubessa julkaistavana uutislähetyksenä. Uutisia julkaistaan myös *Helsingin Sanomien* verkkosivuilla ja *HS Lasten uutisten* omalla WhatsApp-kanavalla.

Haastatteluanalyysi pohjautuu refleksiiviseen teema-analyysiin, jossa tutkimusraportin kirjoittamista edeltävät 1) aineistoon tutustuminen, 2) aineiston koodaus, 3) teemojen hahmottelu, 4) teemojen kehittely ja arviointi sekä 5) teemojen tarkennus, määrittely ja nimeäminen (ks. Braun ja Clarke 2022, 35–36). Analyysin ensimmäinen vaihe eli aineistoon tutustuminen alkoi haastatteluiden litteroinnilla, minkä jälkeen aineisto koodattiin ATLAS.ti-ohjelmiston avulla. Analyysissa kiinnitettiin ensin huomiota siihen, miten paljon toimittajat puhuivat tiedon ymmärtämisen tärkeydestä ja sen korostumisesta sodan kaltaisista vaikeista aiheista uutisoitaessa. Samoin haastatteluista erottui se, että myös sodasta uutisoidessaan toimittajat halusivat tuoda lasten näkökulman esiin ja äänen kuuluviin.

Analyysin koodausvaiheessa aineistosta etsittiin tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavilta vaikuttavia elementtejä. Analyysi keskittyi erityisesti siihen, miten toimittajat perustelivat sotauutisointiin liittyviä journalistisia valintoja. Aineisto koodattiin useamman kerran, minkä yhteydessä epäolennaisia koodeja karsittiin. Tämän jälkeen samankaltaisia tai toisiinsa tiiviisti kytkeytyviä koodeja yhdisteltiin ja hahmoteltiin mahdollisiksi teemoiksi. Seuraavaksi alustavia teemoja verrattiin sekä yksittäisiin koodeihin että haastatteluaineistoon kokonaisuudessaan. Samalla teemoja tarkasteltiin suhteessa toisiinsa ja analyysin teoreettiseen viitekehykseen.

Aineistosta muodostettiin kaksi pääteemaa, jotka toistuivat toimittajien puheessa: 1) *sotauutisten ymmärrettävyyden parantaminen* ja 2) *lasten näkökulman vahvistaminen* (Kuvio 1). Haastatteluiden perusteella lasten uutisten toimittajien tasapainoilu ajankohtaisen tiedon tarjoamisen ja lasten suojelemisen tarpeen välillä kiteytyy näihin kahteen teemaan. Ensimmäinen pääteema jaettiin kahteen alateemaan, jotka ovat *ymmärrettävyyden rooli sotauutisoinnissa* ja *ymmärrettävyyden rakentuminen uutistyössä*. Toiseen pääteemaan puolestaan sisältyy kolme alateemaa, jotka ovat *lähestyttävyyden rakentuminen uutistyössä*, *toimittajien vastuu uutisoinnin rakentamasta maailmankuvasta* ja *lasten ääni sotauutisoinnissa*.

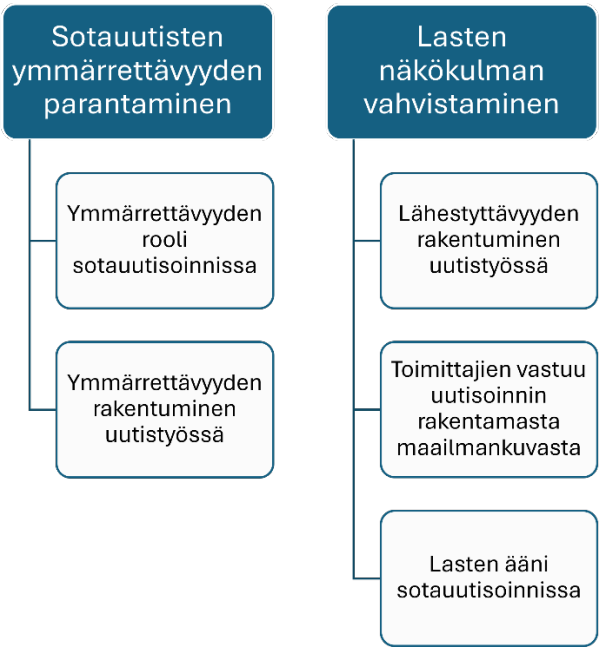

Kuvio 1. Toimittajien tasapainoilu lasten tiedontarpeen ja suojelemisen välillä lapsille suunnatussa sotauutisoinnissa.

Sotauutisten ymmärrettävyyden parantaminen

Ymmärrettävyyden rooli sotauutisoinnissa

Aiemmassa tutkimuksessa lasten uutisten ymmärrettävyydellä on viitattu sekä kielen selkeyttämiseen että sisältöjen yksinkertaistamiseen (Matthews 2010, 86–87). Yksinkertaistamisessa toimittajat keskittyvät uutisten syvempään ymmärtämiseen taustoittamalla käsiteltävät asiat perusteellisesti (Alon-Tirosh 2017, 140; Buckingham 1997, 126–127; Matthews 2010, 92). Lapsille suunnattujen sotauutisten ymmärrettävyys on haastateltujen toimittajien mielestä välttämätöntä. Ensinnäkin toimittajat perustelevat ylipäänsä lasten uutisten olemassaoloa ja merkitystä sillä, että lapsilla on oikeus tietoon siinä missä aikuisillakin: ”Lapsille kuuluu kertoa sodasta siksi, että heillä on oikeus siihen tietoon sen aiheen vakavuudesta huolimatta. Se tieto tulee vastaan heille jotain kautta joka tapauksessa.” (H4). Haastatteluissa toistuu oletus siitä, että lapset saavat tietää sodan kaltaisista suurista uutistapahtumista joka tapauksessa riippumatta siitä, käsitelläänkö niitä lasten uutisissa vai ei. Toimittajien päätökseen tehdä sotaan liittyvästä aiheesta uutinen näyttääkin vaikuttavan se, ovatko lapset

oletetusti jo kuulleet kyseisestä asiasta muualta – aikuisilta, aikuisille suunnatuista uutisista tai sosiaalisesta mediasta. Haastatteluissa nousee vahvasti esiin ajatus siitä, että lapsille suunnatun sotauutisoinnin tarkoituksena on selittää sitä, minkä lapset saavat tietää muualta:

> Ihan yhtä lailla hekin [lapset] kuulee, mistä aikuiset puhuu, ja näkee lööpit kaupoissa ja näin, et ei silt voi välttyä, että lapset saa tietää, että jossain päin maailmaa on vaikkapa sota tai Euroopassa käydään sotaa. Sillon myös siitä tilanteesta kertominen lapsille ymmärrettäväl tavalla on ihan perusteltua, mut ehkä siin on just tärkeetä se, ettei niin ku vain huvin vuoksi kerro niistä asioista, vain tuodakseen sen sodan lasten maailmaan. (H5)

Kynnys uutisoida sotaa koskevista aiheista olisi todennäköisesti korkeampi, elleivät toimittajat uskoisi lasten tarvitsevan vastauksia vaikeaselkoisen informaation herättämiin kysymyksiin. Käytännössä sotauutisten ymmärrettävyyttä lisätään esimerkiksi tarjoamalla sodalle selkeästi jäsenneltyjä mutta myös riittävän monipuolisia selityksiä:

> Tosi monenlaisten eri signaalien kautta he [lapset] kuulee kuitenkin maailmasta tosi paljon, ja sit me koetaan aika vahvasti, että meidän on syytä antaa semmosia ikätasoisia selityksiä, jotka on ehkä kattavampia tai tasapuolisempia ku joku vaikka yksittäinen somepostaus, mistä joku mielikuva saattaa lähtee syntymään lapselle. (H3)

Toimittajat siis uskovat lasten kykenevän käsittelemään analyyttisesti esitettyä informaatiota. Vastaavasti he katsovat liiallisen yksinkertaistamisen paitsi aliarvioivan lasten kykyä omaksua tietoa myös aiheuttavan väärinkäsityksiä ja siten heikentävän lasten ymmärrystä uutisaiheesta. Haastateltavat painottavat useiden eri näkökulmien käyttämistä sotauutisoinnissa. Myös aiemmassa tutkimuksessa on korostettu uutisaiheiden käsittelemistä kattavasti eri perspektiiveistä, sillä lapset vasta opettelevat ottamaan eri näkökulmia huomioon ja suhteuttamaan niitä toisiinsa (Alon-Tirosh 2017, 140). Haastatteluista välittyy huoli lasten sosiaalisessa mediassa mahdollisesti kohtaamasta disinformaatiosta. Virheellisen ja värittyneen informaation leviäminen lasten suosimilla sosiaalisen median alustoilla näkyy toimittajien mukaan sotauutisointia koskevassa päätöksenteossa:

> Somes levis videoita [muka Ukrainasta] [– –] ja sit ne oli feikkei ne videot, ne oli kuvattu tyyliin Syyriassa vuosia aiemmin, ni sit me tehtiin semmonen [uutinen], mis puhuttiin siitä *fake news* -matskusta ja ehkä laajemminki siitä, et millasii tunteit se ehkä herättää, jos tommost tulee vastaan. (H2)

Haastateltavien mukaan se, että lapsille selitetään muualla kohdatut ”tiedon sirpaleet” ymmärrettävästi, auttaa käsittelemään uutisaiheiden mahdollisesti herättämiä vaikeita tunteita:

> Kun ymmärrys lisääntyy, niin pelko vähenee. Se pelko ei välttämättä poistu, mutta se, että tietää jostain asiasta enemmän ku luulee jostain asiasta, niin se tuo kaikenikäsille jonkinlaisen semmosen niin kun – ehkä on vähän pompöösii sanoo hallinnan tunteen, mutta kuitenki silleen, et sillon on jollain tavalla ratissa eikä pelkästään luulojensa tai pelkojensa varassa. (H4)

Toimittajat pitävät siis uutisten ymmärrettävyyttä hallinnan tunteen rakentamisen ja tunteiden käsittelemisessä auttamisen lähtökohtana. Tasapainoilu tiedon tarjoamisen ja lasten suojelemisen välillä on haastateltavien mukaan jatkuva osa uutistyötä, mutta he kyseenalaistavat ajatuksen siitä, että nämä kaksi olisivat jollain tavalla ristiriidassa keskenään. Sen sijaan toimittajat katsovat, että lasten oikeus tietoon ja suojeluun kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Haastatteluiden perusteella tiedon välittäminen ja lasten suojeleminen ovat siis samanaikaisesti läsnä uutistyössä, mikä tukee aiemmassa tutkimuksessa tehtyjä havaintoja (D. Lemish 2007, 207; Haavisto ja Kyllönen 2025, 12–13). Eräs haastateltavista kiteyttää toimittajien jakaman näkemyksen seuraavasti:

> Ikätasoinen tieto suojaa parhaiten sitä lasta. [– –] Ikään ku et ne [oikeus tietoon ja suojeluun] ei ookaan vastakkain, vaan se tieto, mitä lapselle tuotetaan, auttaa häntä ymmärtämään maailmaa ja myös ikään ku sitä kautta suojaa häntä. (H3)

Lasten uutisten tekijät siis katsovat, että ikätasoinen uutisointi vähentää lasten epätietoisuutta tarjoamalla heille keinoja tulkita ja ymmärtää paitsi käsillä olevaa uutisaihetta myös laajemmin yhteiskuntaa ympärillään. Vaikka haastateltavien mukaan sotauutiset herättävät ja niiden jossain määrin kuuluukin herättää kielteisiä tunteita, kyse ei heidän mielestään ole siitä, että lasten uutismedioiden tapa käsitellä sotaa aiheuttaisi pelkoa tai ahdistusta, vaan siitä, että sota itsessään on pelottava asia. Toimittajat kokevat, että ymmärrettävä uutisointi auttaa lapsia hahmottamaan ja suhteuttamaan omia tunteitaan sekä ymmärtämään ympäröivää tunneilmapiiriä:

> Se [Ukrainan sota] on niin lähellä meitä, että se kuuluu lasten elämässä ja esimerkiks vanhemmissa voi olla tosi laidasta laitaan erilaista huolta ja pelkoo ja vihaa ja tunteita, jotka saattaa jättää sit lapselle aika ykspuolisen kuvan [siitä], mitä siellä konfliktissa on tapahtumassa. (H3)

Haastateltavien mukaan lasten mielenrauhan säilyttämiseen ja sodan pelon lievittämiseen panostettiin uutisoinnissa etenkin Ukrainan sodan alussa. Toimittajien mielestä vielä rauhoitteluakin enemmän korostuu lasten tunteiden sanoittamisen ja validoinnin merkitys. Haastateltavat kokevat hyväksi keinoksi kertoa uutisjutuissa suoraan, että on normaalia, jos käsiteltävä aihe herättää vaikeita tunteita. He haluavat tuoda esiin esimerkiksi sen, ettei sotauutisia ole pakko seurata:

> Haluttiin antaa [– –] lupa lapsille myös ajatella niin, että on ihan ok, jos ei halua lukea tai tietää siit sodasta, jos se ahdistaa tai pelottaa, et se on ihan ok olla kattomatta uutisia, se on ihan ok laittaa se meiänki video pois, jos se tuntuu itestä kurjalta. (H5)

Vaikuttaa siis siltä, että uutisoinnissa huomioidaan lasten erilaiset tavat käsitellä sotauutisten aiheuttamia kielteisiä tunteita. Aiemman tutkimuksen mukaan osa lapsista haluaa viedä huomionsa pois ikävistä uutisaiheista ja välttää siksi uutisten seuraamista, kun taas toiset haluavat päinvastoin hankkia lisätietoa ymmärtääkseen uutistapahtumia paremmin ja voimistaakseen sitä kautta turvallisuuden tunnettaan (Buckingham 1996, 201; Hoffner ja Haefner 1994, 201). Haastatteluiden perusteella toimittajat pyrkivät painottamaan yleisölle, ettei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa reagoida sotauutisiin.

Ymmärrettävyyden rakentuminen uutistyössä

Toimittajat perustelevat uutisoinnin ymmärrettävyyden merkitystä sillä, että sotaa koskevasta tiedosta on lapsille enemmän haittaa kuin hyötyä, jos he eivät ymmärrä sitä. Toimittajien puheessa sotauutisten ymmärrettävyys rakentuu kolmesta osa-alueesta: *tiedon rajaamisesta*, *kielen yksinkertaistamisesta* ja *aiheen taustoittamisesta*.

Tiedon rajaaminen koskee tiedon määrää ja yksityiskohtaisuutta. Rajaamiseen vaikuttaa sosiaalisen median lisäksi se, mikä aikuisten uutisissa on pinnalla. Lasten uutisiin päätyy kuitenkin vain murto-osa aikuisten uutisissa käsiteltävistä sotaa koskevista aiheista. Haastateltavien mukaan uutisoinnin tavoitteena on selittää sotaa ilmiönä ja tarkastella sitä kokonaisuutena: huomio on sodan päätapahtumissa ja merkittävimmissä käänteissä hetki hetkeltä -seurannan sijaan. Se, missä laajuudessa mitäkin sota-aihetta käsitellään, riippuu toimittajien mukaan ennen kaikkea siitä, minkä tiedon he katsovat olevan välttämätöntä asian ymmärtämiseksi. Uutisoinnin ymmärrettävyyden ohella tiedon rajaaminen palvelee lasten suojelemista liian järkyttävältä informaatiolta:

> Meiän päätavote on se, et me kerrotaan tärkeistä uutisista oleellisimmat tiedot napakassa muodossa, ja se sitten mahdollistaa sen, että sun ei myöskään tarvii kertoo kaikkee ikävää. (H1)

Sitaatissa mainittu napakkuus liittyy paitsi uutisten lyhyeen ja tiiviiseen muotoon myös ymmärrettävyyden toiseen osa-alueeseen, *kielen yksinkertaistamiseen*. Haastateltavat pitävät konkreettista kerrontaa ja abstraktien ilmauksien välttämistä erityisen olennaisena sodista uutisoitaessa, ja siksi sotauutisoinnissa pyritään kielen rakenteiden ja sanaston helppouteen. Toimittajat nostavat luetun ja kuullun ymmärtämisen ilmaisun monipuolisuuden yläpuolelle:

> Muissa uutisissa ehkä enemmän tulee semmost kirjavampaa kieltä, että lapset oppii myös uudenlaisia sanoja, mut ehkä sitte sotauutisissa ja tämmösis vaikeissa aiheissa pysytään aika semmosessa rautalankamallissa. [– –] Käytetään tosi yksinkertasta kieltä tai niin yksinkertasta ja selkokielistä ku vaan pystytään, koska se aihe on jo itsessään niin vaikee. (H5)

Haastateltavien mukaan sotaan liittyy runsaasti heille itselleenkin vaikeaa käsitteistöä ja lasten uutisissa jokainen lapsille oletettavasti vieras termi on avattava. Siksi uutisissa ei puhuta esimerkiksi *täysimittaisesta hyökkäyssodasta* vaan yksinkertaisemmin *sodasta* eikä aseteknologiaa koskevaan sanastoon mennä *panssarivaunua* syvemmälle.

Käsitteiden selittäminen ja termien käyttöön liittyvät valinnat kytkeytyvät tiiviisti ymmärrettävyyden kolmanteen osa-alueeseen, *aiheen taustoittamiseen*. Asioiden asettaminen historialliseen, kulttuuriseen, maantieteelliseen tai poliittiseen kontekstiinsa on haastatteluiden perusteella niin sotauutisoinnissa tarvittavien termien käytön kuin sodan syiden ja seurausten selittämisenkin edellytys. Taustoittamisen kautta toimittajat myös vaikuttavat perustelevan yleisölleen, miksi jokin tietty sotaan liittyvä asia on uutisoimisen arvoinen. Lasten uutisten tekijät kokevat perehtyvänsä sotaaiheisiin kattavasti ja syvällisesti, mikä vahvistaa heidän itseluottamustaan uutisointia koskevien journalististen valintojen suhteen:

> Tulee aika semmonen mukava, itsevarma olo, kun ottaa haltuun jonku tommosen [sota-aiheen] sillä tasolla, et sä uskallat oikeesti tiivistää ja typistää ja pystyt luottaa sillee, et [– –] mä voin tästä tuottaa tiiviin mutta selkeen tekstin. Se on kyllä siinä meiän osaamisen ytimessä. (H3)

Haastateltavien mielestä kauas ulottuvat taustasyyt ja monimutkainen konteksti tekevät sodasta vaikean uutisaiheen, eivät yksinomaan sen aiheuttama tuho ja inhimillinen kärsimys. He painottavat, että lapsille suunnatuissa sotauutisissa ei riitä, että

sodan taustaa ja aiempia tapahtumia avataan yhdessä uutisjutussa, vaan niitä on kuljetettava mukana jutusta toiseen, jotta lapset hahmottavat asioiden välisiä yhteyksiä.

Vaikka haastateltavat lähtökohtaisesti näkevät taustoittamisen sotauutisoinnin edellytyksenä, he pitävät joidenkin sotaan liittyvien aiheiden käsittelemistä mahdollisena vain häivyttämällä niiden kontekstin. Toimittajien mielestä esimerkiksi ydinaseista ja sotarikoksista täytyy uutisoida, sillä lapset todennäköisesti törmäävät niitä koskeviin sisältöihin sosiaalisessa mediassa. Tällaisia oletettavasti pelkoa herättäviä aiheita ei kuitenkaan käsitellä suorassa yhteydessä käynnissä olevaan sotaan. Sen sijaan uutisissa keskitytään esimerkiksi siihen, mitä ydinaseet ovat tai miksi sodassa on säännöt. Ajankohtaisen kontekstin häivyttäminen toimii keinona etäännyttää lapsia sellaisista sotaan liittyvistä asioista, joiden toimittajat katsovat olevan liian ahdistavia:

> Me selitetään se [ydinase] mutta irrallaan tästä Putinin puheesta ja sodan kontekstista kokonaan, vaan että tämmösiä aseita on olemassa maailmassa. [– –] Se oli mun mielest ihan hyvä ratkasu, et siin ikään kun saatiin kerrottua tää [mikä on ydinase], mut se oli irrotettu siitä semmosesta uhkasta, mikä siihen myös liittyy ja helposti kasvaa lasta suuremmaksi. (H3)

Haastateltavat vaikuttavat siis pohtivan tarkkaan, millaisia tunteita mikäkin sotaa koskeva uutisaihe yleisössä mahdollisesti herättää, ja valitsevan käsittelytavan sen mukaan. Tässä olennaista on se, millaisena aihe näyttäytyy lasten näkökulmasta.

Lasten näkökulman vahvistaminen

Lähestyttävyyden rakentuminen uutistyössä

Lasten uutisten tutkimuksessa on korostettu uutisten vuorovaikutteisuutta lasten äänen kuulumisen ja heidän osallistumisensa edistäjänä (Carter ym. 2009; Carter ym. 2021). Erilaisilla vuorovaikutteisilla elementeillä on keskeinen rooli uutisoinnissa, sillä niiden avulla lapset voivat osallistua uutisaiheista käytävään julkiseen keskusteluun (Carter ym. 2021; Matthews 2010, 75). Haastatteluiden perusteella lapsille suunnattujen sotauutisten lähestyttävyys on olennaista ennen kaikkea siksi, että sen kautta herätetään yleisön kiinnostus ja tehdään lasten näkökulma sotaan näkyväksi lapsia arvostavalla tavalla. Vaikka haastateltavat yhtäältä hahmottavat lapsiyleisön aikuisten uutisten tulevina kuluttajina, he myös vaikuttavat pyrkivän irti aikuisten uutisille tyypillisestä ”aikuiskatseesta” (ks. Kaziaj 2016, 428): ”Mä koen, et me tehään mediaa lapsille, me tehään kiinnostavaa sisältöö lapsille lapsilähtösesti ja lapsi keskiössä, ei sillee, et se ois jotain harjottelua johonkin tulevaan vaan nyt.” (H3).

Edellä olevasta lainauksesta ilmenee lasten uutisia laajemminkin koskeva näkemys siitä, että uutisista tulee välittyä suhtautuminen lasten kokemusmaailmaan itseisarvona. Toimittajien mielestä lapset ansaitsevat kiinnostavaa uutisointia siinä missä aikuisetkin ja lasten näkemykset asioista ovat yhtä tärkeitä. Sotauutisoinnin lähestyttävyys viittaa siihen, että uutiset tarjoavat lapsille jonkinlaisen kosketus- tai samaistumispinnan sota-aiheisiin. Haastatteluiden perusteella lähestyttävyys kumpuaa erityisesti *lasten kokemusmaailmasta uutisoinnin lähtökohtana* ja *vuorovaikutuksesta yleisön kanssa*. Ensin mainittu näkyy muun muassa sotauutisten aihevalinnoissa. Lisäksi sotaa hahmotetaan lasten elämänpiiriin kuuluvien instituutioiden, kuten perheen ja koulun, kautta:

> Pommituksissa on menny vaikka rakennuskantaa tuusan nuuskaks, niin se [kerrottaisiin] sillee, et [– –] kuinka monta koulua on tuhoutunut, kuinka monta koulua on jouduttu rakentamaan uusiks tai minkä verran asuinkerrostaloja. Vähät nyt jostain voimalaitoksista tai muista hähmäsistä infraan liittyvistä paikoista, jotka ei välttämättä sano lapselle mitään. [– –] Jos tonne ja tonne paikkaan on joutunut siirtymään tuhat ihmistä, ni pyritään [kertomaan], et montako perhettä se tarkottaa. (H4)

Yllä oleva sitaatti osoittaa myös, että lähestyttävyys kytkeytyy sotauutisten ymmärrettävyyteen: avaamalla aihetta lapsille tuttujen asioiden kautta autetaan yleisöä hahmottamaan, mistä on kyse. Haastateltavien mukaan lasten esittämät kysymykset ja antama palaute ovat selkein indikaattori siitä, mihin suuntaan sotauutisointia tulee viedä. Jos lapsi lähettää kysymyksen vaikkapa siitä, mitä ovat ydinaseet tai sotarikokset, katsovat toimittajat aiheelliseksi kertoa niistä. Lasten kysymykset ovat myös haastateltavien keskeinen perustelu sille, miksi sodasta ylipäänsä tulee uutisoida lapsille: ”Ku Ukrainan sota alko, niin me saatiin aika paljon kysymyksiä lapsilta. [– –] Se selkeesti oli semmonen teema, mihin he halus vastauksia, niin se ois tuntunu jotenki tosi radikaalilta sivuuttaa koko aihe, mikä sillä lail kiinnosti myös nuorempia ihmisiä.” (H5). Haastateltavat pitävät lasten kysymysten ohittamista hyvin ongelmallisena ja katsovat, että vaille vastauksia jääminen syventää lasten epätietoisuutta sekä siten lisää huolta ja pelkoa.

Vuorovaikutus lasten kanssa – tapahtui se sitten kasvotusten vaikkapa koulussa tai viestien välityksellä sosiaalisessa mediassa – on toimittajien mukaan kohderyhmän tuntemisen kannalta välttämätöntä. Se, miten toimittajat kohderyhmänsä hahmottavat, vaikuttaa olennaisesti siihen, miten he tasapainottavat lasten oikeutta tietoon ja suojeluun. Haastatteluiden perusteella on selvää, että vaikka *Yle Mixin* ja *HS Lasten uutisten* julkilausuttu kohderyhmä on alakoululaiset eli noin 7–12-vuotiaat, käytännössä uutistyötä ohjaa kapeammin rajattu ikähaarukka. Haastateltavat kertovat ajattelevansa uutisia tehdessään alakoulun loppupuolella olevaa, noin 10–12-vuotiasta katsojaa tai lukijaa, joka käyttää mediaa itsenäisesti. Tämä pätee toimittajien mukaan

paitsi sotauutisointiin myös lapsille suunnattuun uutisointiin ylipäänsä. He perustelevat rajausta sillä, että alakoululaiset muodostavat yksinkertaisesti liian laajan kohderyhmän. Ensi- ja kuudesluokkalaisen tietämyksessä ja elämänkokemuksessa on suuri ero, joten koko ikähaarukan huomioiminen on toimittajien mielestä käytännössä mahdotonta:

> Jos meidän pitäs ottaa huomioon eka–tokaluokkalaiset, ni me oltas aivan *Pikku Kakkonen*. Me ei suoraan sanottuna voitas aika isoa osaa meidän aiheista suurin piirtein käsitellä, koska sit meiän pitäs vääntää se [uutinen] niin ku niin rautalangasta. (H4)

Haastatteluista välittyy se, että kohderyhmän rajaaminen käytännössä 4.–6.-luokkalaisiin perustuu ennen kaikkea siihen, millaista tietotasoa toimittajat yleisöltä odottavat. Haastateltavien mukaan lasten uutisten tiivis formaatti ei mahdollista sotaaiheiden avaamista nuorimpien koululaisten tasoisesti. Toimittajat korostavatkin, etteivät nuoremmat lapset välttämättä ymmärrä kaikkea kuulemaansa tai lukemaansa. Sen sijaan se, kuinka pelottavia tai ahdistavia asioita uutisissa käsitellään, määräytyy haastatteluiden perusteella nuorimman yleisön mukaan. Tämä on kuitenkin ristiriidassa haastateltavien esittämän näkemyksen kanssa, jonka mukaan nimenomaan vaikeus ymmärtää uutisaihetta saattaa aiheuttaa lapsissa pelkoa. Jos nuorimmalle yleisölle jää epäselväksi, mistä uutisessa oikeastaan on kyse, uutinen jättää heille todennäköisemmin epävarman ja ahdistuneen olon (ks. myös Alon-Tirosh 2017, 138).

Toimittajien vastuu uutisoinnin rakentamasta maailmankuvasta

Tiedon tarjoamisen ja lasten suojelemisen välisen tasapainoilun kannalta keskeistä on uutistarjonnan monipuolisuus: toimittajat eivät halua täyttää uutisagendaa sotaa ja muita synkkiä aiheita käsittelevillä uutisilla. Siksi synkeiden aiheiden osuus – ”pahan mielen kiintiö” (H4) – on lasten uutisissa pienempi kuin aikuisten uutisissa. Aiemmista havainnoista poiketen haastateltavat eivät kuitenkaan perustele kielteisten aiheiden määrän rajoittamista niiden epäkiinnostavuudella lasten silmissä (vrt. Buckingham 1997, 120; Matthews 2008, 269). Sen sijaan perustelu on se, että Suomessa asuvien lasten arki on kaukana sodasta. Toimittajien mielestä uutisoinnin tulee siis peilata lasten arkielämää ja alituinen kurjuuden kuvaaminen on siksi kohtuutonta:

> Emme saa unohtaa [sotia], mut toisaalta emme saa myöskään ajaa sitä nuorta katsojaa nurkkaan, koska hän kuitenki luottaa meidän valintoihimme ja siihen, että me kerrotaan, mikä on tärkeää millonkin hänelle, ja jos me annetaan vaikka viikottainen annos jotain hirveyttä sodasta, joka on kuitenki muualla, ni onks se ny sit ihan oikein? (H4)

Yllä oleva sitaatti ilmentää yhdestä näkökulmasta sitä, miten lasten uutisten toimittajat kokevat olevansa vastuussa uutisoinnistaan yleisölleen. Olennainen osa tätä on uutisten relevanttius lasten näkökulmasta, joka palautuu kysymykseen siitä, millainen rooli milläkin uutisaiheella on lasten jokapäiväisessä elämässä. Siihen liittyy toinen keskeinen syy haastateltavien pyrkimykseen ”säännöstellä maailman hirveyttä” (H4) eli se, etteivät he halua luoda uutisoinnillaan synkkyyttä painottavaa kuvaa maailmasta:

> Ei pidä lähteä semmoseen, et tuuttaa vaan sitä yhtä aihetta, vaikka tapahtuis mitä. Pitää muistaa, et meil on aika iso vastuu siinä, et miten lapset näkee maailman ja Suomen ja koko kaikkeuden, koska teemme heille uutisia. (H5)

Toimittajien perusteluista välittyy siis näkemys journalismista paitsi todellisuuden kuvaajana myös sen rakentajana. Uutisagendan monipuolisuuteen ja myönteiseen yleisvireeseen pyrkiminen vaikuttaa haastateltavien mukaan huomattavasti siihen, kuinka usein sodasta uutisoidaan sekä milloin ja mistä sotaan liittyvistä aiheista uutisoidaan. Sodan alkuvaiheessa ”tuhdimpi” uutisointi on heidän mielestään perusteltua, sillä lasten tiedontarve on silloin suurimmillaan. Toimittajien mukaan uutistarjontaan tarvitaan kuitenkin hyvin pian ”hengitysilmaa” eli tasapainoa hyvien ja huonojen uutisten välille.

Haastateltavien mielestä synkkiäkin aiheita käsittelevistä uutisista tulee löytyä jonkinlainen toivon kipinä. Haastatteluiden perusteella toimittajat haluavat nostaa esiin myönteisiä, tulevaisuudenuskoa voimistavia aiheita ja näkökulmia, mikä tukee aiemmin tehtyjä havaintoja (ks. myös D. Lemish 2007, 213; Matthews 2010, 78–79; Walma van der Molen ja de Vries 2003, 8). Tällaiset näkökulmat toimivat ”helpotuksen varaventtiileinä” (H4), jotka tekevät näkyväksi sen, mitä hyvää sodan kauheuksien keskellä tapahtuu. Tavoitteena on jättää yleisölle päällimmäiseksi ajatus siitä, että elämä jatkuu sodasta huolimatta:

> Me voidaan mennä kohti jotain tosi julmaakin asiaa, mut sen meidän jutun pitäs kiertyä sellaseen pisteeseen, et sille saadaan kuitenki joku semmonen *closer*, että jos viedään se asia tosi syvälle, ni autetaan sitä sieltä sitte vähän myös pois tai että ”tämän asian eteen kuitenkin hyvikset on tekemässä tätä ja tätä”. [– –] Se kokonaisfiilis on kuitenki sitten – no, parhaassa tapauksessa toiveikas mut ainaki siis sellanen, että [se] ei jää mihinkään sellaseen *doomsday*-angstiin. (H4)

Toimittajat kertovat tuovansa Ukrainan sodan uutisointiin toiveikkuutta etenkin kahden narratiivin kautta, joista ensimmäinen, auttamisnarratiivi, tulee esiin edellä olevassa lainauksessa. Auttamiseen keskittyvä narratiivi kertoo, mitä Suomessa ja muualla Euroopassa tehdään sodasta kärsivien auttamiseksi. Haastateltavien mukaan

uutisoinnissa on tärkeää tuoda esiin, että Suomi on valmis tukemaan Ukrainaa ja ukrainalaisia.

Auttamisnarratiivi kytkeytyy tiiviisti toiseen Ukrainan sodan uutisoinnin narratiiviin. Se kertoo sodan vaikutuksista ihmisiin ja heidän elämäänsä – useimmiten lapsiin ja lapsiperheisiin, jotka ovat päässeet pakenemaan sodan jaloista. Pakolaisuuden on aiemmassakin tutkimuksessa havaittu olevan tyypillinen teema lapsille suunnatussa sotauutisoinnissa (P. Lemish 2007, 227). Haastateltavat pitävät Suomeen paenneiden ukrainalaislasten tarinoiden kertomista keskeisenä keinona tehdä sotauutisista helpommin lähestyttäviä. Yksi syy tähän on se, että monet Suomessa asuvat lapset ovat saaneet sotaa paenneita ukrainalaisia luokkakavereikseen. Toimittajat perustelevat pakolaistarinoiden painottamista myös sillä, että ne tarjoavat sodan seurausten kuvaamiseen muutakin kuin tuhon täyteistä visuaalista materiaalia:

> Meidän mielestä se [pakolaisuus] kertoo tosi hyvin siitä sodan vakavuudesta, mutta ne kamerat ei osota sinne taistelukentälle ja meidän sisältö ei osota siihen vaan pikemmin, että siel on se kauhea asia ja sit se näkyy tässä heidän [ukrainalaisten] pakomatkassa. [– –] Se [pakolaisuus] tarjos meille sopivaa kuvastoo, mut sit tuntu, et se sota ei kuitenkaan karkaa ihan johonki täysin kauas. (H3)

Yllä kuvatun kaltaisten uutisjuttujen kautta haastateltavat kokevat kertovansa ”tarinan toisen puolen” (H3). Tällä puolen sotaa päätepisteenä ei ole kärsimyksen ja hävityksen umpikuja vaan ovi toiveikkaampaan tulevaisuuteen. Pakolaistarinoiden kautta toimittajat pyrkivät tuomaan sodan vaikutuksia lapsiin lähemmäs yleisöä ilman väkivallan ja kuoleman läsnäoloa. Väkivalta nousee esiin vain yksilöimättöminä mainintoina siitä, että sodassa kuolee ja haavoittuu paljon ihmisiä.

Lasten ääni sotauutisoinnissa

Haastateltavat pitävät onnistuneimpina sotauutisina Ukrainasta Suomeen paenneiden lasten uudesta arjesta kertovia juttuja, sillä niissä lapset pääsevät kaikkein parhaiten ääneen. Tämä kertoo toimittajien halusta edistää lasten osallisuutta ja osallistumista julkiseen keskusteluun. Lasten äänen tuominen kuuluviin ja lasten nostaminen juttujen päähenkilöiksi ovat haastatteluiden perusteella olennaisia keinoja lisätä sotauutisoinnin lähestyttävyyttä, sillä siten toimittajat voivat rakentaa siltoja yleisönsä ja sodan suorassa vaikutuspiirissä olevien lasten välille. Haastateltavat ajattelevat, että toisten lasten representaatioiden kautta yleisö voi kokea tulevansa kuulluksi ja saavansa ”jonkinlaista kaikukoppaa omille mietteilleen” (H4). Lapset siis nähdään myös tiedon tuottajina, ei ainoastaan tiedonvälityksen kohteena.

Haastatteluissa piirtyy esiin ristiriita käytännön ja ideaalien välillä. Toimittajien mukaan mahdollisuudet lasten kuulemiseen ovat sotauutisoinnissa hyvin rajalliset ja

lasten ääni kuuluu sotauutisissa vähemmän kuin lasten uutisissa yleensä. Tämä johtuu haastatteluiden perusteella ennen kaikkea siitä, että lasten uutismediat ovat sota-aiheiden osalta riippuvaisia aikuisille suunnatuista uutissisällöistä. Pienten resurssien vuoksi toimittajien ei ole mahdollista tehdä juttuja paikan päällä vaan he joutuvat turvautumaan materiaaleihin, joita ei ole tuotettu lapsiyleisöä ajatellen. Haastateltavat kokevat esimerkiksi suuren osan uutistoimistojen tarjoamasta kuvamateriaalista liian lohduttomaksi lasten uutisiin. Uutistoimistojen tekemissä lasten haastatteluissa puolestaan päästään harvoin paria pinnallista kommenttia syvemmälle eikä lasten taustatarinoita yleensä tuoda esiin. Tällöin lapsista ei muodostu kuvaa aktiivisina toimijoina, eivätkä toimittajat siksi mielellään käytä tällaista materiaalia. Toisaalta vielä huonompana vaihtoehtona haastateltavat pitävät sitä, etteivät sodan kokeneiden lasten ajatukset ja kokemukset pääsisi lainkaan esiin.

Haastatteluiden perusteella toimittajat pohtivat jatkuvasti sitä, mitä, miten ja milloin sota-aiheista tulisi kertoa lapsille. Haastattelut tukevat aiemmin tehtyä havaintoa siitä, ettei lasten uutisten tekijöillä ole sotauutisointiin kovin vakiintuneita toimintatapoja (de Vries 2002; viitattu Walma van der Molen ja de Vries 2003, 7). Kiinnostavaa on, etteivät haastateltavat kuitenkaan kaipaa tuekseen mitään ulkopuolista ohjeistusta uutisointiin. Toimittajat uskovat, että tarkat linjaukset siitä, mitä uutisissa kannattaa ja ei kannata kertoa, vain rajoittaisivat ja hankaloittaisivat heidän työtään. Haastateltavien mukaan sodat sekä muut kriisi- ja väkivalta-aiheet ovat aina keskenään erilaisia, minkä vuoksi tapauskohtainen harkinta on niistä uutisoitaessa välttämätöntä. Heidän mielestään journalististen ratkaisujen tekeminen tilannekohtaisesti takaa parhaiten sen, että yksittäiset uutisjutut välittävät lapsille olennaisen tiedon menemättä liikaa järkyttäviin yksityiskohtiin.

Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme uutismedioiden vastuuta lasten episteemisten oikeuksien toteutumisesta sotauutisoinnin kontekstissa haastattelemalla lasten uutisten toimittajia. Huomiomme kohdistui siihen, miten toimittajat tasapainottavat lasten oikeutta tietoon ja suojeluun Ukrainan sotaa koskevassa uutisoinnissa. Tämä tasapainoilu kiteytyi toimittajien puheessa sotauutisten ymmärrettävyyden parantamiseen ja uutisten lähestyttävyyden rakentamiseen lasten näkökulmaa painottamalla.

Haastatellut toimittajat olivat yhtä mieltä siitä, että lapsille tulee uutisoida sodasta – joskaan ei jokaisesta käynnissä olevasta konfliktista. Yleinen perustelu sotauutisoinnille oli sama kuin lasten uutisille ylipäänsä eli lasten oikeus saada tietoa ja ymmärtää sitä. Sotauutisoinnissa tämä periaatteellinen näkemys kietoutuu yhteen käytännön realiteettien kanssa. Haastateltavat korostivat sitä, että nykyisessä hajanaista ja virheellistä informaatiota tulvivassa mediaympäristössä on tärkeää, että sodasta kerro-

taan lapsille ymmärrettävällä tavalla. Toimittajien puheessa lasten oikeus tiedon äärelle pääsyyn ja tiedon ymmärtämiseen nivoutui siis tiiviisti pohdintoihin digitalisaation aiheuttamista episteemisistä haasteista, joita tutkijat ovat 2010- ja 2020-luvuilla nostaneet esiin (ks. esim. Aslama Horowitz ym. 2024; Dahlgren 2018; Nieminen ym. 2021; Wardle ja Derakhshan 2017).

Haastateltavien mukaan sotauutisten näkökulman lähestyttävyys on keskeinen keino uutisoida sodasta lasten tiedon- ja suojelun tarve huomioiden. Lasten näkökulmaa painottamalla toimittajat haluavat herättää yleisön kiinnostuksen ja uutisoida sodasta lasten toimijuutta edistävällä tavalla. Haastatteluiden perusteella lähestyttävyyden kannalta olennaista on ottaa lasten kokemusmaailma uutisoinnin lähtökohdaksi ja keskittyä vuorovaikutteisiin uutiselementteihin. Toimittajien puheessa oli vahvasti läsnä lasten oikeus osallistua julkiseen keskusteluun, jota on peräänkuulutettu lasten oikeuksia käsittelevässä tutkimuksessa (esim. Hamelink 2008; Livingstone ja Third 2017). Vaikka toimittajat kokivat sotauutisoinnissa olevan kapeammat mahdollisuudet lasten äänen kuulumiselle kuin lapsille suunnatussa uutisoinnissa keskimäärin, haastatteluissa nousi selvästi esiin toimittajien pyrkimys tukea lasten episteemistä toimijuutta ja osallisuutta myös sodasta uutisoitaessa.

Haastatteluista välittyi toimittajien halu vastata sotauutisilla lasten tiedontarpeeseen, suojella lapsia muualla vastaan tulevilta vahingollisilta sisällöiltä sekä ohjata lapsia aktiiviseen tiedonhankintaan. Keskeinen haastatteluissa esiin piirtynyt ajatus on, että ikätasoisesti kehystetty ja esitetty tieto ”ei lisää vaan vähentää lasten tuskaa”. Toimittajien mukaan lasten oikeus tietoon ja suojeluun eivät siten ole ristiriidassa keskenään. Haastateltavat katsoivat, että uutisaiheiden selittäminen ymmärrettävällä ja helposti lähestyttävällä tavalla auttaa lapsia käsittelemään vaikeita tunteita sekä vahvistaa lasten kokemusta kuulluksi tulemisesta. Huomionarvoista on kuitenkin, ettei toimittajilla ole sotauutisointiin juurikaan vakiintuneita toimintatapoja vaan journalistiset valinnat ovat tapauskohtaisia. Tämä kertoo lapsille suunnatun sotauutisoinnin haasteellisuudesta: mikä toimii yhdessä jutussa, ei tunnukaan sopivalta toisessa.

Nykyisessä mediaympäristössä lapset näkevät ja kuulevat paljon sellaista, mitä aikuiset eivät toivoisi heidän saavan tietää. Sotien ja muiden kriisien keskellä aikuisia neuvotaan rajoittamaan lasten uutiskulutusta ja sosiaalisen median käyttöä (Carter ja Messenger Davies 2005, 226).[6] Tämän tutkimuksen perusteella on ensiarvoisen tärkeää, että lasten saatavilla on heille suunnattuja uutissisältöjä myös kriisiaikana. Lasten omat uutiset tarjoavat heille mahdollisuuden ottaa selvää vaikeistakin asioista yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Merkittävä ero on siinä, aiheuttavatko sotauutiset pysyvää ahdistusta vai ohimeneviä kielteisiä tunteita.

Haastatteluista välittyi vahvasti mediaympäristön murroksen merkitys, joka on nostettu esiin useissa tuoreissa lasten uutisia käsittelevissä tutkimuksissa (Brandsen ym. 2025b; Carter ym. 2021; Kleemans ja Tamboer 2022; van’t Riet ja Kleemans 2023).

Haastatellut toimittajat kokivat sosiaalisen median vaikuttavan siihen, miten he suhtautuvat sotaan uutisaiheena ja tekevät sotauutisia lapsille. Lasten sosiaalisessa mediassa mahdollisesti kohtaamat, aikuisille tarkoitetut tai muuten haitalliset sisällöt ovat ikään kuin se ”toinen”, jota vasten lasten uutisten toimittajat reflektoivat tavoitteitaan ja käytäntöjään. Sosiaalinen media ei ole lasten uutisista irrallinen saareke vaan merkittävä vaikkakin ristiriitainen julkaisukanava (ks. myös Brandsen ym. 2025b). Sen kautta lapset tavoittaa helposti, mutta toisaalta uutisten sekaan mahtuu suuri joukko haitallisia sisältöjä. Vaikka Suomessa noin kolme neljäsosaa 4.–9.-luokkalaisista ei kertomansa mukaan kohtaa juuri koskaan tai koskaan vaivaavia tai järkyttäviä sisältöjä verkossa, joka kolmas lapsi ei tunne oloaan turvalliseksi verkossa (Heikkiniemi ym. 2026). Lisäksi haitallista sisältöä nähneistä lapsista lähes kaksi kolmasosaa kertoo kohdanneensa sitä tarkoituksetta (emt.).

Hankala kysymys siis on, miten taata lasten pääsy uutisten äärelle ja samalla ehkäistä vahingollisen aineiston päätymistä heidän saatavilleen. Olennaista tässä on paitsi episteemisten myös digitaalisten oikeuksien turvaaminen: digitaalisen viestintäympäristön tulee olla lapsille sekä osallistava että turvallinen paikka (Livingstone ja Third 2017). Tähän velvoittavat YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti3 ja Euroopan unionin digipalvelusäädös[7]. On myös syytä huomata, ettei sosiaalisessa mediassa tai ylipäänsä verkossa julkaiseminen tee lasten uutisista kaikille yhtäläisesti saavutettavia. Uutisten äärelle pääsyyn vaikuttavat esimerkiksi kaupallisten medioiden maksumuurit – ja se, miten lasten digitaalisen median käyttöä rajoitetaan.

On ilmeistä, että lapsille suunnattujen sotauutisten tekeminen on alituista tasapainoilua ja nykyinen informaatioympäristö vaatii lasten uutisten tekijöiltä jatkuvaa kehitystyötä. Episteemisten oikeuksien toteutuminen edistää yleisön episteemistä kapasiteettia, eikä tämä koske vain yhteiskunnan täysi-ikäisiä jäseniä. Toimivan demokratian ja lapset mukaan ottavan julkisen keskustelun takaamiseksi on välttämätöntä, että lapsille tehdään laadukasta uutisjournalismia. Toimittajien näkemysten lisäksi olisi tärkeää tutkia esimerkiksi tekstianalyysin keinoin, miten ymmärrettävyys toteutuu ja lasten ääni kuuluu sotaa ja muita kriisejä käsittelevissä uutisissa. Myös episteemisen eriarvoisuuden muodot digitaalisessa mediaympäristössä tulisi ottaa tarkastelun kohteeksi ja tutkia, miten mediapolitiikassa huomioidaan lasten oikeudet.

Rahoitus

Tutkimusta on tukenut Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) (hanke 372226: Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella, DECA).

Kirjallisuus

Alon-Tirosh, Michal. 2017. "Children and News: Opinions of Children's News Program Creators in Israel." *Journal of Children and Media* 11 (2): 132–146. https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1302489

Alon-Tirosh, Michal ja Dafna Lemish. 2014. "'If I Was Making the News': What Do Children Want from News?" *Participations* 11 (1): 108–129. https://www.participations.org/11-01-07-alon-tirosh.pdf

Aslama Horowitz, Minna, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari ja Alessandro D'Arma, toim. 2024. *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*. Cham: Palgrave Macmillan.

Bollig, Sabine ja Helga Kelle. 2016. "Children as Participants in Practices: The Challenges of Practice Theories to an Actor-Centred Sociology of Childhood." Teoksessa *Reconceptualising Agency and Childhood: New Perspectives in Childhood Studies*, toimittaneet Florian Esser, Meike S. Baader, Tanja Betz ja Beatrice Hungerland, 34–47. Lontoo: Routledge.

Brandsen, Silke, Michaël Opgenhaffen ja Baldwin Van Gorp. 2025a. "Children's Perceptions of Scary News in Belgium: Examining Parental Mediation and Consolation Strategies from Their Perspective." *Journal of Children and Media* 19 (3): 652–669. https://doi.org/10.1080/17482798.2025.2458521

Brandsen, Silke, Baldwin Van Gorp ja Michaël Opgenhaffen. 2025b. "Consolation Strategies in Children's News: A Comparative Content Analysis of Television and TikTok." *Journalism and Mass Communication Quarterly* 0 (0). https://doi.org/10.1177/10776990251357952

Braun, Virginia ja Victoria Clarke. 2022. *Thematic Analysis: A Practical Guide*. Lontoo: Sage.

Buckingham, David. 1996. *Moving Images: Understanding Children's Emotional Responses to Television*. Manchester: Manchester University Press.

Buckingham, David. 1997. "The Making of Citizens: Pedagogy and Address in Children's Television News." *Journal of Educational Media* 23 (2): 119–139. https://doi.org/10.1080/1358165970230203

Buckingham, David. 1999. "Young People, Politics and News Media: Beyond Political Socialisation." *Oxford Review of Education* 25 (1–2): 171–184. https://doi.org/10.1080/0305498991041 98

Buckingham, David. 2000. *The Making of Citizens: Young People, News and Politics*. Lontoo: Routledge.

Cantor, Joanne ja Amy I. Nathanson. 1996. "Children's Fright Reactions to Television News." *Journal of Communication* 46 (4): 139–152. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1996.tb01510.x

Carter, Cynthia. 2007. "Talking About My Generation: A Critical Examination of Children's BBC Newsround Web Site Discussions About War, Conflict, and Terrorism." Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 121–142. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Carter, Cynthia. 2017. "The Role of News Media in Fostering Children's Democratic Citizenship." Teoksessa *The Routledge Companion to Media and Human Rights*, toimittaneet Howard Tumber ja Silvio Waisbord, 416–425. Lontoo; New York: Routledge.

Carter, Cynthia ja Máire Messenger Davies. 2005. "'A Fresh Peach is Easier to Bruise': Children and Traumatic News." Teoksessa *Journalism: Critical Issues*, toimittanut Stuart Allan, 224–235. Maidenhead: Open University Press.

Carter, Cynthia, Máire Messenger Davies, Stuart Allan, Kaitlynn Mendes, Roy Milani ja Louise Wass. 2009. "What Do Children Want from the BBC? Children's Content and Participatory Environments in an Age of Citizen Media." Cardiff: Cardiff University, Lontoo: BBC. https://www.bbc.co.uk/blogs/knowledgeexchange/cardifftwo.pdf

Carter, Cynthia, Jeanette Steemers ja Máire Messenger Davies. 2021. ”Why Children’s News Matters: The Case of CBBC *Newsround* in the UK.” *Communications* 46 (3): 352–372. https://doi.org/10.1515/commun-2021-0048

Dahlgren, Peter. 2018. ”Media, Knowledge and Trust: The Deepening Epistemic Crisis of Democracy.” *Javnost: The Public* 25 (1–2): 20–27. https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418819

Dretske, Fred. 2000. ”Entitlement: Epistemic Rights Without Epistemic Duties?” *Philosophy and Phenomenological Research* 60 (3): 591–606. https://doi.org/10.2307/2653817

Dudley, Robert L. ja Alan R. Gitelson. 2002. ”Political Literacy, Civic Education and Civic Engagement: A Return to Political Socialization?” *Applied Developmental Science* 6 (4): 175–182. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0604_3

English, Peter, Renee Barnes, Jane Fynes-Clinton ja Leicha Stewart. 2019. ”Children’s News in Australia: Content for Young Readers in Crinkling News.” *Journal of Children and Media* 13 (1): 73–88. https://doi.org/10.1080/17482798.2018.1547777

Esser, Florian, Meike S. Baader, Tanja Betz ja Beatrice Hungerland, toim. 2016. *Reconceptualising Agency and Childhood: New Perspectives in Childhood Studies*. Lontoo: Routledge.

Haavisto, Camilla ja Rasmus Kyllönen. 2025. ”Who Is the News-Consuming Child? How Producers of Children’s Journalism Construct Their Audience.” *Journalism Practice* 0 (0): 1–16. https://doi.org/10.1080/17512786.2025.2551980

Hamelink, Cees J. 2008. ”Children’s Communication Rights: Beyond Intentions.” Teoksessa *The International Handbook of Children, Media and Culture*, toimittaneet Kirsten Drotner ja Sonia Livingstone, 508–519. Lontoo: Sage.

Heikkiniemi, Roosa, Sirkku Kotilainen, Reijo Kupiainen ja Jussi Okkonen. 2026. *EU Kids Online 2025 Suomi: Tuloksia lasten ja nuorten median käytöstä*. https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads//EuKidsOnline-infograafi.pdf

Hoffner, Cynthia ja Margaret J. Haefner. 1994. ”Children’s News Interest During the Gulf War: The Role of Negative Affect.” *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 38 (2): 193–204. https://doi.org/10.1080/08838159409364256

Horowitz, Minna, Hannu Nieminen ja työryhmä. 2019. *Viestintä kuuluu kaikille: Kansalaisten viestinnälliset oikeudet ja mahdollisuudet Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Isola, Anna-Maria, Heidi Kaartinen, Lars Leemann, Raija Lääperi, Taina Schneider, Salla Valtari ja Anna Keto-Tokoi. 2017. *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0

Kallio, Saara-Maija ja Jenni Mäenpää. 2025. ”Visuality as an Affordance on Instagram News Production.” *Digital Journalism* 0 (0): 1–19. https://doi.org/10.1080/21670811.2025.2462558

Kaziaj, Emiljano. 2016. ”’The Adult Gaze’: Exploring the Representation of Children in Television News in Albania.” *Journal of Children and Media* 10 (4): 426–442. https://doi.org/10.1080/17482798.2016.1203805

Kaziaj, Emiljano ja Sofie Van Bauwel. 2017. ”The Ignored Audience: A Multi-Method Reception Study on Children and Television News in Albania.” *Childhood* 24 (2): 230–244. https://doi.org/10.1177/0907568216681058

Kleemans, Mariska, Rebecca N. H. de Leeuw, Janel Gerritsen ja Moniek Buijzen. 2017. ”Children’s Responses to Negative News: The Effects of Constructive Reporting in Newspaper Stories for Children.” *Journal of Communication* 67 (5): 781–802. https://doi.org/10.1111/jcom.12324

Kleemans, Mariska ja Sanne L. Tamboer. 2022. ”Consolation Strategies in Children’s Television News: A Longitudinal Content Analysis.” *Journalism Practice* 16 (10): 2202–2220. https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1901600

Lemish, Dafna. 2007. ”Israeli Children’s TV Going to War with Iraq.” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 201–213. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Lemish, Dafna ja Maya Götz. 2007. ”Introduction: Why Study Children and Media at Times of Conflict and War?” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 1–12. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Lemish, Dafna ja Maya Götz. 2022. ”The Next Time Is Now! How Children and Media Professionals Must Respond to Russia’s War in Ukraine.” *Journal of Children and Media* 16 (2): 303–308. https://doi.org/10.1080/17482798.2022.2054524

Lemish, Peter. 2007. ”Developing Children’s Understanding of Conflict Resolution Through Quality Television.” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 215–242. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Livingstone, Sonia ja Amanda Third. 2017. ”Children and Young People’s Rights in the Digital Age: An Emerging Agenda.” *New Media & Society* 19 (5): 657–670. https://doi.org/10.1177/1461444816686318

Matthews, Julian. 2008. ”A Missing Link? The Imagined Audience, News Practices and the Production of Children’s News.” *Journalism Practice* 2 (2): 264–279. https://doi.org/10.1080/17512780801999402

Matthews, Julian. 2010. *Producing Serious News for Citizen Children: A Study of the BBC’s Children’s Program Newsround*. Lewiston, New York: Edwin Mellen Press.

McGonagle, Tarlach. 2024. ”(Re-)casting Epistemic Rights as Human Rights: Conceptual Conundrums for the Council of Europe.” Teoksessa *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*, toimittaneet Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari ja Alessandro D’Arma, 63–80. Cham: Palgrave Macmillan.

Mendes, Kaitlynn, Cynthia Carter ja Máire Messenger Davies. 2010. ”Young Citizens and the News.” Teoksessa *The Routledge Companion to News and Journalism*, toimittanut Stuart Allan, 450–459. Lontoo; New York: Routledge.

Messenger Davies, Máire. 2007. ”’What Good Came of It At Last?’ Ethos, Style, and Sense of Audience in the Reporting of War by Children’s News Programs.” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 163–176. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Neuvonen, Riku ja Kari Karppinen. 2023. ”Uudet oikeudet internetissä: mistä ne tulevat ja keitä ne velvoittavat?” *Tiede & edistys* 48 (2): 63–69. https://doi.org/10.51809/te.127932

Nieminen, Hannu. 2024. ”Why We Need Epistemic Rights.” Teoksessa *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*, toimittaneet Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari ja Alessandro D’Arma, 11–28. Cham: Palgrave Macmillan.

Nieminen, Hannu, Kari Karppinen, Minna Horowitz ja Outi Puukko. 12.3.2021. ”Episteemiset oikeudet kuuluvat kaikille!” *Politiikasta*. https://politiikasta.fi/episteemiset-oikeudet-kuuluvat-kaikille

Nikken, Peter ja Juliette H. Walma van der Molen. 2007. ”’Operation Iraqi Freedom’ in Children’s News: A Comparison of Consolation Strategies Used by Dutch and German News Producers.” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 177–199. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Ojala, Markus ja Janne Matikainen. 2022. ”Heikentynyttä vai eriytynyttä? Suomalaisten luottamus uutismediaan.” *Media & viestintä* 45 (1): 44–67. https://doi.org/10.23983/mv.115653

van’t Riet, Jonathan ja Mariska Kleemans. 2023. ”What Drives Selection of Online Children’s News Articles?” *Journalism* 24 (1): 177–192. https://doi.org/10.1177/14648849211010157

Smith, Stacy L. ja Barbara J. Wilson. 2002. ”Children’s Comprehension of and Fear Reactions to Television News.” *Media Psychology* 4 (1): 1–26. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0401_01

Spyrou, Spyros. 2016. ”Troubling Children’s Voices in Research.” Teoksessa *Reconceptualising Agency and Childhood: New Perspectives in Childhood Studies*, toimittaneet Florian Esser, Meike S. Baader, Tanja Betz ja Beatrice Hungerland, 105–118. Lontoo: Routledge.

Strohmaier, Petra. 2007. ”How TV Producers Dealt With the War in Iraq in Children’s Programs.” Teoksessa *Children and Media at Times of Conflict and War*, toimittaneet Dafna Lemish ja Maya Götz, 145–161. Cresskill, New Jersey: Hampton Press.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018 [2002]. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Walma van der Molen, Juliette H. 2004. ”Violence and Suffering in Television News: Toward a Broader Conception of Harmful Television Content for Children.” *Pediatrics* 113 (6): 1771–1775. https://doi.org/10.1542/peds.113.6.1771

Walma van der Molen, Juliette H. ja Marijn de Vries. 2003. ”Violence and Consolation: September 11th 2001 Covered by the Dutch Children’s News.” *Journal of Educational Media* 28 (1): 5–17. https://doi.org/10.1080/1358165032000156400

Walma van der Molen, Juliette H., Patti M. Valkenburg ja Allerd L. Peeters. 2002. ”Television News and Fear: A Child Survey.” *Communications* 27 (3): 303–317. https://doi.org/10.1515/comm.27.3.303

Wardle, Claire ja Hossein Derakhshan. 2017. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking*. Euroopan neuvosto. https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666

Watson, Lani. 2018. ”Systematic Epistemic Rights Violations in the Media: A Brexit Case Study.” *Social Epistemology* 32 (2): 88–102. https://doi.org/10.1080/02691728.2018.1440022

Watson, Lani. 2021. *The Right to Know: Epistemic Rights and Why We Need Them*. Lontoo: Routledge.

Watson, Lani, Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari ja Alessandro D’Arma. 2024. ”Conclusion: Ubiquitous Need for Epistemic Rights and the Way Forward.” Teoksessa *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*, toimittaneet Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari ja Alessandro D’Arma, 205–219. Cham: Palgrave Macmillan.

Children's News, War and Epistemic Rights: Journalists' Views on Children's Right to Information and Protection

Children's news media play a crucial role in safeguarding children's epistemic rights, particularly in today's media landscape, where social media can expose children to harmful content. The ongoing war in Ukraine has made war a prevalent topic in children's news. This study examines how journalists who produce news for children perceive their responsibility for promoting children's epistemic rights in war reporting, where the challenge lies in finding a balance between meeting children's need for information and ensuring their protection. The findings suggest that journalists navigate the balance between children's right to information and their need for protection by focusing on the comprehensibility of news and enhancing children's perspectives in war coverage. Through this approach, journalists aim to satisfy children's informational needs, shield them from harmful content and encourage active information-seeking.

KEYWORDS: children's news, epistemic rights, war reporting, war in Ukraine

Kirjoittajat

Maisa Mikkola, VTM

Maisa Mikkola on valtiotieteiden maisteri Helsingin yliopistosta. Hänen maisterintutkielmansa käsitteli Ukrainan sotaa lasten uutisissa.

Mervi Pantti, VTT, professori

Mervi Pantti on viestinnän ja mediatutkimuksen professori Helsingin yliopistossa. Hän johtaa Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa DECA-konsortiota (*Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella*).

Viitteet

1 Yleissopimus lapsen oikeuksista. Yhdistyneet kansakunnat. 1989. Luettu 20.11.2023. https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti

2 Suomen perustuslaki (731/1999).

3 Yleiskommentti nro 25 (2021) digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista. YK:n lapsen oikeuksien komitea. 2021. Luettu 22.5.2026. https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/CRC_CGC_25.pdf

4 Laki Yleisradio Oy:stä (1380/1993).

5 Ylen strategia. Yleisradio. 14.5.2025. Luettu 8.3.2026. https://yle.fi/aihe/a/20-10008432

6 Lapsi uutistulvassa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 18.9.2024. Luettu 11.9.2025. https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-uutistulvassa; Sotakuvat hyppäävät nyt lasten ja nuorten verkkokalvoille varoittamatta – sometutkija: Nyt kannattaisi pitää taukoa Tiktokista. Yle uutiset 24.2.2022. Luettu 5.12.2023. https://yle.fi/a/3-12332670

7 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065 digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös). Euroopan unioni. 2022. Luettu 22.5.2026. http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj